

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK - UYANAN AVRUPA SARSILAN OSMANLI DERS NOTU 1

UYANAN AVRUPA: Ortaçağ'da (375-1453) Avrupa, Katolik Kilisesinin ve **skolastik (dogmatik) düşünce**nin etkisinde olduğu için özgür düşünce ve bilim gelişmemiştir. Bilimsel alanda çok geri kalan Avrupa için Ortaçağ **karanlık dönem** olarak adlandırılmıştır. Avrupa'nın bu karanlık dönemden kurtulmasını sağlayan gelişmeler şunlardır:

Coğrafi Keşifler: Keşiflerle zenginleşen ve **ekonomik olarak gelişen** Avrupa'da sanat, edebiyat ve bilime ilgi arttı.

Rönesans: Sanat, edebiyat ve bilim alanında yaşanan Rönesans ile **dogmatik düşünce sorgulanmaya** başladı.

Reform: Katolik Kilisesinde yapılan değişiklikler ile kilisenin bilim ve eğitim üzerindeki baskısı sona erdi. **Skolastik düşünce yıkıldı.**

Aydınlanma Çağı: Aklın ve bilimin ön plana çıktığı bu dönemde bilim ve teknoloji alanında önemli gelişmeler yaşandı.

Sanayi İnkılabı: Buhar gücünün makineye uygulanması ile üretim teknolojisinde büyük değişiklikler yaşandı.

SARSILAN OSMANLI: Özellikle 15. ve 16. yüzyıllarda büyük bir güce ve geniş sınırlara ulaşan Osmanlı Devleti, 17. yüzyıldan itibaren **siyasi, askeri ve ekonomik** olarak güç kaybetmeye başladı. Bunda;

- Sık sık padişah değişikliği yaşanması ve merkezi otoritenin bozulması,
- Yapılan savaşların yenilgiyle sonuçlanması,
- Yaşanan toprak kayıplarının askeri ve ekonomik olarak devleti zor durumda bırakması,
- Avrupa'da yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin takip edilememesi,
- Coğrafi Keşifler, Sanayi İnkılabı ve Kapitülasyonların Osmanlı ekonomisini olumsuz etkilemesi vb. etkili olmuştur.

Bilgi: 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra meydana gelen iki olay, dünya siyasi ve ekonomik tarihinin gidişatını değiştirmiştir. Bu olaylardan biri **Sanayi İnkılabı (ekonomik)** alanda) diğeri de **Fransız İhtilali**dir (**siyasi** alanda).

SANAYİ İNKILABI: 1750'li yıllarda İngiltere'de buhar gücünün makineye uygulanması ile başlayan teknolojik gelişmelere denir. Sanayi İnkılabı;

- **Hammadde ihtiyacını** ortaya çıkarmış,
- **Pazar arayışını** hızlandırmış ve
- **Sömürgecilik yarışını** arttırmıştır. Bu da **devletlerarası rekabeti** artırmış ve I. Dünya Savaşının en önemli nedenlerinden birini oluşturmuştur.

Sanayi İnkılabının gerektirdiği teknolojik gelişmelerden uzak kalan Osmanlı Devletinde üretim azalmış, Avrupa pazarları ile rekabet edememiş ve **Osmanlı Devleti, Avrupalı ülkelerin açık pazarı haline gelmiştir.**

Avrupalı devletler Osmanlı Devletine verdikleri borçlara karşılık **Düyunu Umumiye** (Genel Borçlar) **İdaresini** kurdular ve Osmanlı Devletinin gelir kaynaklarına el koydular. (1881) Bu durum Osmanlı Devletinin **ekonomik bağımsızlığını kaybettiğinin** göstergesidir.

FRANSIZ İHTİLALİ: 1789 yılında Fransa'da meydana gelen bir halk hareketidir / ayaklanmasıdır. Fransız İhtilali sonucunda;

- Yeniçağ kapanmış ve **Yakınçağ** açılmıştır.
- Mutlak monarşi yıkılmış, cumhuriyet ilan edilmiştir.
- Adalet, eşitlik, özgürlük, insan hakları, demokrasi ve **milliyetçilik** gibi düşünceler ortaya çıkmıştır.
- **Milliyetçilik** düşüncesi **çok uluslu** imparatorluklarda (Osmanlı Devleti gibi) **azınlık isyanlarına** ve parçalanmalara neden olmuştur.

Çok uluslu yapı: Birçok milletten meydana gelen, çeşitli uluslardan oluşan anlamına gelir.

Fransız İhtilali Osmanlı Devletini iki şekilde etkilemiştir.

Olumlu: Demokratikleşme hareketlerinin başlamasına ortam hazırlamıştır.

Olumsuz: Azınlık isyanlarının yaşanmasına ve devletin dağılmasına neden olmuştur.

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK - UYANAN AVRUPA SARSILAN OSMANLI DERS NOTU 2

Osmanlı Devleti'nin 19.yüzyıl boyunca sarsılmasına ve 20.yüzyıl başlarında dağılmasına neden olan iki önemli olay vardır. Bunlardan biri **Sanayi İnkılabı**, diğeri de **Fransız İhtilali**'dir. Sanayi İnkılabı **ekonomik olarak** gerilemesine neden olmuş, Fransız İhtilali ise **siyasi olarak** dağılışını hızlandırmıştır.

Sanayi İnkılabı ile Osmanlı ülkesi uluslararası **ortak pazara** dönüştü. Osmanlı pazarları Avrupa'dan gelen ucuz ürünlerle doldu. İnsanlar, ucuz ithal mallara yönelince **yerli esnaf zarar etti ve üretimini durdurdu**. Böylece **Osmanlı sanayisi çöktü. Ekonomi bozuldu**. Devlet bütçesi açık vermeye başladı. Devlet, açığı kapatmak için halktan toplanan vergilerin miktarını arttırma ve yeni vergiler koyma yoluna gitti. Bu durum halkın tepkisine neden oldu. **Ekonomik çöküş toplumu sosyal açıdan da huzursuz etti**.

Devlet, giderlerini **Avrupa'dan borç alarak** karşılamaya çalışmış ancak zamanla aldığı borçları dahi ödeyememiştir. Avrupalı devletler alacaklarını tahsil etmek için **Dünyu Umumiye İdaresini** kurmuşlar ve Osmanlı Devletinin gelir kaynaklarına el koymuşlardır. Bu durum **devletin ekonomik bağımsızlığına** zarar vermiştir.

Osmanlı ekonomisini bozan nedenleri kısaca şöyle sıralayabiliriz.

- 1- **Coğrafi Keşifler**le ticaret yollarının değişmesi
- 2- Avrupalı devletlere **Kapitülasyonların** verilmesi
- 3- **Sanayi İnkılabı** ile Osmanlı ülkesinin Avrupalı devletlerinin pazarı haline gelmesi
- 4- **Dünyu Umumiye İdaresi** ile Osmanlının gelir kaynaklarına el konulması

Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **milliyetçilik** akımı **her milletin kendi devletini kurmasını** öngörüyordu. Bu düşünce Osmanlı gibi çok uluslu devletlerde **azınlık isyanlarının** çıkmasına neden oldu. Osmanlı Devleti azınlık isyanlarını önlemek ve dağılmayı durdurmak için **çeşitli ıslahatlar** yaptı ve bazı **fikir akımları** ortaya attılar.

ISLAHATLAR

Tanzimat Fermanı(1839): Amaç, Avrupa'nın Osmanlı iç işlerine karışmasını önlemek, milliyetçilik akımının etkilerini azaltmak ve azınlıkların devlete bağlılıklarını arttırmaktır. Önemi: Osmanlı Devleti'nde anayasal düzene geçişin ilk aşamasıdır. **Kanun gücünün üstünlüğü** kabul edilmiştir.

Islahat Fermanı(1856): Amaç, Avrupalı devletlerin desteğini almak, Avrupalıların azınlıkları bahane ederek içişlerimize karışmalarını önlemektir. **Azınlık hakları genişletilmiş** ve Müslümanlarla eşit hale getirilmiştir.

I.ve II. Meşrutiyet(1876-1908): Amaç, azınlık isyanlarını sona erdirmek ve devletin dağılmasını önlemektir. **Kanunu Esasi** (anayasa) hazırlanmış ve **meşrutiyet** ilan edilmiştir. I. Meşrutiyetin ilanında **Jön Türkler**, II. Meşrutiyetin ilanında **İttihat ve Terakki Cemiyeti** etkili olmuştur. Halk ilk kez **seçme ve seçilme** yetkisini kullanarak **yönetime katılmıştır**.

F İ K İ R A K İ M L A R I

Osmanlıcılık: Osmanlı Devleti'ni oluşturan **bütün milletleri** adalet, eşitlik, ilkeleri ile **bir arada tutup** Osmanlılık duygusuna sahip bir toplum oluşturmayı ve azınlık isyanlarını önlemeyi amaçlamıştır. **Balkan Savaşları sırasında** Balkan milletlerinin isyan ederek Osmanlı'dan ayrılmasıyla **geçerliliğini kaybetmiştir**. Meşrutiyetin ilan edilmesinde etkili olmuştur.

Türkçülük(Turancılık): **Bütün Türkleri** milli bir duygu ile birleştirerek tek bayrak altında toplamayı amaçlamıştır. Özellikle II. Meşrutiyet döneminde milliyetçilik isyanlarına tepki olarak doğmuştur. Bu akım özellikle **Kurtuluş Savaşında milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında etkili olmuştur**.

Bilgi: Fikir akımları Osmanlı Devletinin dağılmasını önleyememiştir.

İslamcılık (Ümmetçilik): Devleti ve milleti bir arada tutan en önemli bağın din olduğu düşünülerek **tüm Müslümanları** halifenin etrafında toplamayı amaçlamıştır. **I. Dünya Savaşında** halifenin cihat etmesine rağmen bazı Müslüman Arapların İngilizlerle birlikte hareket etmesi ile **uygulanabilirliğini yitirmiştir**.

Batıcılık: Osmanlı Devletinin Batı karşısındaki gerilemesine bağlı olarak **ilk ortaya çıkan akımdır**. Osmanlı Devletini kurtuluşunun tüm kurumları ve yaşam biçimiyle **batılı bir devlet** olmakla sağlanacağını savunmuştur. Bu akım **Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan inkılaplarda kendini göstermiştir**.